

NORGES HØYESTERETT

Den 12. oktober 2007 avsa Høyesterett dom i

HR-2007-01745-A, (sak nr. 2007/430), sivil sak, anke,

A (advokat Erik Torall – til prøve)

mot

Yrkesskadeforsikringsforeningen (advokat Harald Holm Glad – til prøve)

S T E M M E G I V N I N G :

- (1) Dommer **Skoghøy**: Saken gjelder spørsmålet om det ved utbetaling av yrkesskadeforsikring til en person som har arbeidet som dykker i petroleumsvirksomheten i Nordsjøen, skal gjøres fradrag for beløp som er utbetalt i henhold til særlige støtteordninger for disse dykkerne.
- (2) A er født i 1962. Han har – med et sykdomsavbrudd i 1993 og ett i 1996–97 – arbeidet som dykker i petroleumsvirksomheten i Nordsjøen fra 1986 til 2002. I 2002 ble han sykmeldt, og ved vedtak av Hordaland fylkestyrgdekontor 7. juli 2004 ble han innvilget uførepensjon etter en uføregrad på 100 % med 1. februar 2002 som uføretidspunkt. Ved sykdomsavbruddet i 1996–97 mistet han sin helseattest, og som følge av dette fikk han utbetalt kr 500 000 under en ”loss of licence”-forsikring. Han fikk helseattesten tilbake i 1997.
- (3) Mange som har arbeidet som dykkere i petroleumsvirksomheten, er blitt påført helseproblemer. Yrkesskadeforsikringsloven trådte i kraft 1. januar 1990. For dykkere som arbeidet i petroleumsvirksomheten i Nordsjøen før yrkesskadeforsikringsloven trådte i kraft, er det blitt etablert tre særlige støtteordninger.
- (4) For det første ble det i 2000 etablert en statlig støtteordning til fordel for personer som i minst tre år før 1990 hadde ”deltatt som dykker i virksomhet knyttet til undersøkelse etter og utvinning av undersjøiske petroleumforekomster og dertil knyttet virksomhet og arbeid”. Ved en uføregrad på 100 % utgjorde støttebeløpet kr 200 000. Ordningen trådte i kraft 1. juli 2000, og fristen for å søke om kompensasjon var tre år fra ikrafttredelsestidspunktet. Denne ordningen blir i det følgende kalt *den statlige*

kr 200 000-ordningen. I retningslinjene for tildeling av kompensasjon var det blant annet fastsatt:

”2 **Krav til varig helsesvikt**
 Kompensasjonens størrelse

Kompensasjonen gis til personer som på søknadstidspunktet mottar uførepensjon fra folketrygden. Det gis en engangsutbetaling med følgende beløp:

- 150 000 kr ved uføregrad til og med 50 %
- 160 000 kr ved uføregrad på 60 %
- 170 000 kr ved uføregrad på 70 %
- 180 000 kr ved uføregrad på 80 %
- 190 000 kr ved uføregrad på 90 %
- 200 000 kr ved uføregrad på 100 %

...

4 **Fradrag for andre ytelser**

Det gjøres fradrag for eventuelt utbetalte ytelser fra forsikring og/eller retrettordning som helt eller delvis er finansiert av arbeidsgiver. Dette gjelder bl. a. utbetalinger fra yrkesskadeforsikring (trygghetsforsikring), ulykkesforsikring, retrettfond og lignende.

Fradraget gjøres bare i den utstrekning den utbetalte ytelse gjelder samme forhold som det gis kompensasjon for, og begrenses til beløp som allerede er utbetalt på søknadstidspunktet.”

- (5) For det andre etablerte Statoil ASA i 2001 en egen støtteordning for personer som hadde fått nedsatt arbeids- og ervervsevne etter å ha arbeidet som dykkere i petroleumsvirksomheten i Norge i perioden 1965–1990. Denne ordningen blir i denne dommen omtalt som *Statoil-ordningen*. Fristen for å søke om støtte ble satt til 1. februar 2002. I kriteriene for tildeling av støtte fra denne ordningen var det blant annet bestemt:

”**B.**
 Ordningen omfatter tidligere dykkere som har utført dykkeroppdrag i Nordsjøen underlagt norsk petroleumslovgivning, og

- som på søknadstidspunktet er medlem av Norsk Folketrygd og har vært medlem de siste 12 måneder
- som har fått redusert arbeids- og ervervsevne som følge av dykking i Nordsjøen før 1999.

...

C.
 Søkere som mottar uførepensjon får støtte inntil kr. 750.000,- etter uføregrad.

Øvrige søkere gis støtte inntil kr. 750.000,-, der samlet brutto arbeidsinntekt, kapitalinntekt og pensjonsytelser i gjennomsnitt er under kr. 150.000,- pr. år de siste 3 ligningsår. Dersom samlet brutto arbeidsinntekt, kapitalinntekt og pensjonsytelser i gjennomsnitt er over kr 350.000,- pr. år de siste 3 ligningsår, gis ingen støtte.

Mellom disse beløpsgrenser ytes et proporsjonalt bidrag.

Det gis ikke støtte dersom netto formue med fradrag av verdien på egen bolig overstiger 1 million kroner.”

- (6) For å avgjøre søknader om støtte opprettet Statoil ASA en nemnd med juridisk og medisinsk kompetanse og med representanter fra fagforeningene i Nordsjøen. I mandatet for denne nemnda var det blant annet fastsatt at støtten var en ”ex gratia”-ytelse fra Statoil ASA”. Statoil-ordningen er nærmere omtalt av Stein Husby, Oversikt over kompensasjons- og oppreisningsordninger for pionerdykkerne i Nordsjøen, i ”dog Fred er ej det Bedste”, Festskrift til Carl August Fleischer, 2006, side 263 ff. på side 271–277.
- (7) For det tredje ble det ved stortingsvedtak i 2004 etablert en ny statlig støtteordning til pionerdykkerne i Nordsjøen maksimert til 40 ganger folketrygdens grunnbeløp. Denne ordningen blir i det følgende omtalt som *40 G-ordningen*. For tildeling av økonomisk kompensasjon fra denne ordningen gjaldt følgende retningslinjer:

- ”1. Dykkere som har utført dykkeroppdrag i Nordsjøen underlagt norsk petroleumsgivning i perioden fra og med 1965 til og med 1990 gis kompensasjon etter denne ordning.

Dykkere må på søknadstidspunktet være medlem av norsk folketrygd, eller ha vært medlem av norsk folketrygd i perioden 1965–1990.

...

2. Kompensasjon gis til personer som er påført
- skade og sykdom forårsaket av arbeidsulykke etter folketrygdloven § 13-3 (yrkesskade),
 - skade og sykdom som i medhold av folketrygdloven § 13-4 er likestilt med yrkesskade,
 - annen skade og sykdom, dersom denne skyldes arbeidsrelaterte forhold knyttet til dykking i Nordsjøen i perioden 1965–1990. Som annen skade/sykdom anses også psykiske lidelser, herunder posttraumatisk stressyndrom.

...

3. Utbetalingene av kompensasjon graderes etter uføregrad ved uførepensjon fra folketrygden, og knyttes opp til grunnbeløpet i folketrygden (G). Maksimal utbetaling settes til 40 G.

Det utbetales kompensasjon etter følgende prinsipper:

- 35 G ved uføregrad på til og med 50 pst.
- 36 G ved uføregrad på til og med 60 pst.
- 37 G ved uføregrad på til og med 70 pst.
- 38 G ved uføregrad på til og med 80 pst.
- 39 G ved uføregrad på til og med 90 pst.
- 40 G ved uføregrad på til og med 100 pst.

Dersom det ikke foreligger en uføregrad ved uførepensjon fra folketrygden, fastsettes utbetalingen basert på medisinsk invaliditet etter samme prinsipper for utbetaling som over. Ved medisinsk invaliditet settes utbetalingen til kr 0 dersom det er tale om en invaliditet på under 15 pst.

...

4. Det skal gjøres fradrag for følgende utbetalinger:
- utbetalinger foretatt til dykkere etter ordningen med strakshjelp, etablert av Arbeids- og administrasjonsdepartementet 27. juni 2003, jf. St.prp. nr. 85 (2002–2003),

- **utbetalinger i henhold til yrkesskadeforsikringsloven for samme skade/sykdom i samme periode.**

5. Ordningen administreres av en regjeringsoppnevnt nemnd på fem personer. Nemndas leder må være jurist, og ha bakgrunn som dommer eller ha tilsvarende kompetanse. Ett medlem må ha medisinsk kompetanse, med særlig kjennskap til dykkemedisin. Ett medlem skal representere LO.”

- (8) Jeg innskyter her at den ”strakshjelpsordning” som er omtalt i retningslinjenes punkt 4 første strekpunkt, gikk ut på at det til søkere som hadde et særskilt behov, kunne ytes forskudd med inntil kr 200 000. Denne strakshjelpsordningen må ikke forveksles med den statlige kr 200 000-ordningen som jeg tidligere har omtalt.
- (9) I tillegg til økonomisk kompensasjon etter de retningslinjer som jeg her har gjengitt, skulle de personer som tilfredsstilte vilkårene for slik kompensasjon, ”innenfor rammene av billighetserstatning” også få oppreisning med kr 200 000, se Innst. S. nr. 137 (2003–2004) om gransking av pionerdykkernes forhold i Nordsjøen, side 10.
- (10) 40 G-ordningen trådte i kraft 1. juli 2004, og fristen for å søke støtte ble satt til 1. juli 2006.
- (11) I samsvar med det som var forutsatt under stortingsbehandlingen, inneholdt skjemaet for søknad om kompensasjon etter 40 G-ordningen følgende klausul, som søkerne måtte svare ”ja” på:
- ”Jeg samtykker til at en eventuell utbetaling fra nemnda skal gå til fradrag i personskadeerstatning for samme skade som søkeren eventuelt blir tilkjent gjennom et sivilt erstatningssøksmål.”**
- (12) 40 G-ordningen er nærmere omtalt av Husby, op.cit. side 277 ff.
- (13) A søkte i 2002 om støtte både fra den statlige kr 200 000-ordningen og Statoil-ordningen. Søknaden om støtte fra den statlige kr 200 000-ordningen ble innvilget 3. august 2004 med kr 200 000, og beløpet ble utbetalt 9. august samme år. Søknaden om støtte fra Statoil-ordningen ble derimot avslått fordi søknaden var fremsatt etter søknadsfristens utløp. A gikk etter dette til søksmål mot Statoil ASA ved Stavanger tingrett. Prinsipalt gjorde han gjeldende at søknadsfristen ikke var preklusiv, og at han hadde krav på støtte. Subsidiært påberopte han at Statoil ASA heftet på erstatningsrettslig grunnlag. Ved Stavanger tingretts dom 10. februar 2005 ble Statoil ASA dømt til å betale til A kr 500 000 med tillegg av renter. Dommen er begrunnet med at Statoil ASA heftet på erstatningsrettslig grunnlag.
- (14) I august 2004 søkte A om støtte etter 40 G-ordningen. Søknaden ble innvilget med kr 2 351 120, og beløpet utbetalt 24. september 2004. I tillegg fikk han utbetalt kr 200 000 i oppreisning.
- (15) Etter at A hadde mottatt disse utbetalingene, søkte han om yrkesskadeforsikring. Søknaden ble fremsatt overfor Vesta AS, men etter avtale mellom partene har Yrkesskadeforsikringsforeningen, som er en forening av yrkesskadeforsikringsselskaper i Norge, overtatt det ansvar som Vesta AS måtte ha.

- (16) Det ble fra Yrkesskedeforsikringsforeningens side akseptert at A har krav på utbetaling i henhold til yrkesskedeforsikringsloven, men foreningen gjorde gjeldende at de beløp A har mottatt fra den statlige kr 200 000-ordningen, Statoil-ordningen og 40 G-ordningen, måtte gå til fradrag krone for krone, og at fradragene fullt ut tilsvarte det A hadde krav på under yrkesskedeforsikringen. De krav på fradrag foreningen gjorde, omfattet ikke de kr 200 000 som A hadde fått i oppreisning.
- (17) Spørsmålet om det for dykkere som har krav på dekning etter yrkesskedeforsikringsloven, skal gjøres fradrag for de beløp de har mottatt etter de særlige støtteordninger for pionerdykkerne i Nordsjøen, har oppstått i flere yrkesskedeforsikringssaker. På denne bakgrunn inngikk Yrkesskedeforsikringsforeningen 26. juni 2006 avtale med A om at hans sak skulle fremmes for domstolene som ”pilotsak”. Avtalen har dette innhold:

”1 Bakgrunn for avtalen

Denne avtalen har sin bakgrunn i et ønske fra begge sider om en snarest mulig rettskraftig avgjørelse av et generelt omtvistet spørsmål i ”dykkersakene”. De standpunkter partene tar til prosessuelle eller materielle spørsmål i forbindelse med avtalen er – utover de fradragsspørsmål som ønskes løst ved rettssaken – ikke bindende for den argumentasjon som vil kunne fremføres i de øvrige dykkersaker.

2. Rett til yrkesskadeerstatning

As krav på yrkesskadeerstatning etter dykking settes til samme beløp som det han har mottatt fra Statoil og staten med unntak av oppreisning på kr. 200 000, når saken nå blir rettslig behandlet. Kravet fordeles slik:

2.1	Grunnerstatning	kr 1 952 796
2.2	Ménerstatning	kr 287 731
2.3	Lidt inntektstap	<u>kr 810 593</u>
	Til sammen	kr 3 051 120

Inntektstapet fordeles på årene 2002, 2003, 2004 og 2005. Avtalens fordeling av erstatning på de forskjellige poster skal ikke tillegges noen betydning for rettens vurdering av ”fradragsspørsmålene”, jf. pkt 3 nedenfor.

Hvis en rettskraftig dom kommer til at det *ikke* skal gjøres fradrag i utmålingen av erstatningen til A, utbetaler YFF [forkortelse for Yrkesskedeforsikringsforeningen] kr. 3 051 120 med tillegg av lovbestemt forsinkelsesrente fra dato for stevning til betaling skjer.

Hvis retten kommer til at det skal gjøres et *delvis* fradrag, utbetaler YFF den reduserte erstatningen A har krav på med tillegg av samme rente som nevnt.

Hvis retten kommer til at det skal gjøres *fullt* fradrag, utbetaler YFF ingen erstatning.

3 Fradrag

A er innforstått med at YFF vil prosedere på at det gjøres fullt fradrag for følgende tidligere utbetalinger til ham på til sammen kr. 3 051 120:

3.1	Tidligere utbetaling fra Staten på	kr 200 000
3.2	Utbetaling fra Statoil på	kr 500 000
3.3.	Utbetaling fra Staten på 40 G	kr 2 351 120

A forplikter seg til å dokumentere disse utbetalingene.

YFF forplikter seg til ikke å kreve fradrag for oppreisningserstatningen fra staten på kr 200 000.

A forplikter seg til ikke å kreve mer i erstatning enn kr. 3 051 120.

4 Søksmål

A forplikter seg til å reise søksmål mot YFF snarest og senest innen 15. juli 2006, for å få avklart fradragsspørsmålene.

Partene er enige om at Stavanger tingrett er rette verneting for denne saken.

Partene er enige om at saken er prinsipiell, og at begge parter i tilfelle anke av tingrettens dom skal medvirke til at saken går direkte til Høyesterett.

5 Saksomkostninger

Uansett resultat dekker YFF As månedlige saksomkostninger inklusive gebyrer og eventuelle sideutgifter til ProJure frem til det foreligger en rettskraftig avgjørelse i saken, alt innenfor rammen av det som anses rimelig og nødvendig. Ingen av partene vil således i prosessen nedlegge påstand om saksomkostninger.”

- (18) I samsvar med denne avtale anla A 29. juni 2006 søksmål mot Yrkesskadeforsikringsforeningen ved Stavanger tingrett med påstand om at foreningen skulle dømmes til å betale ham yrkesskadeerstatning med inntil kr 3 051 120 med tillegg av lovbestemt forsinkelsesrente fra den dato stevningen ble tatt ut. Yrkesskadeforsikringsforeningen tok til motmæle og påstod seg frifunnet.
- (19) Ved Stavanger tingretts dom 22. januar 2007 fikk Yrkesskadeforsikringsforeningen medhold. Dette ble begrunnet med at de ytelser som A hadde mottatt i henhold til de særlige støtteordningene for pionerdykkerne i Nordsjøen, hadde ”klare likhetstrekk med en utbetaling fra skadevolder”, og at dersom det ikke ble gjort fradrag for disse, ville A få dobbel erstatning og forsikringsgiveren miste sin regressrett etter yrkesskadeforsikringsloven § 8 tredje ledd. For så vidt gjelder 40 G-ordningen, fremholdt tingretten også at staten ved utdelingen hadde gjort det ”klart at ytelsen skulle komme til fradrag i en personskadeerstatning for samme skade som søkeren senere eventuelt blir tilkjent gjennom et sivil erstatningssøksmål”. Etter tingrettens oppfatning måtte både statsordningene og Statoil-ordningen anses som så ekstraordinære ytelser at de ikke kunne anses ”innbakt” i standardytelsene etter forskrift 21. desember 1990 om standardisert erstatning etter lov om yrkesskadeforsikring (yrkesskadeforsikringsforskriften). Den omstendighet at ménerstatning og erstatning for tap i fremtidig erverv etter yrkesskadeforsikringsforskriften skal utmåles som standardiserte ytelser, kunne derfor ikke være til hinder for at det ble gjort fradrag også i disse erstatningspostene.
- (20) I henhold til avtalen av 26. juni 2006 skulle Yrkesskadeforsikringsforeningen betale As saksomkostninger innenfor rammen av det som ble ansett rimelig og nødvendig, og på denne bakgrunn skulle ingen av partene nedlegge påstand om saksomkostninger i prosessen. Mens saken stod til behandling for tingretten, oppstod det imidlertid tvist om hvorvidt As prosessfullmektig hadde fakturert salær utover denne ramme. Da partene ikke kom til enighet om dette, overlot de til tingretten å avgjøre hvor stort beløp Yrkesskadeforsikringsforeningen skulle betale i saksomkostninger til A. Retten fastsatte omkostningene til kr 200 000 eksklusive merverdiavgift.

(21) Tingrettens dom har denne domsslutning:

”1. Yrkesskadeforsikringsforeningen frifinnes.

2. Yrkesskadeforsikringsforeningen betaler sakens omkostninger til A med kr 200.000 – tohundretusen – innen 2 – to – uker fra dommens forkynnelse. Tidligere á-konto betalinger kommer til fradrag.”

(22) A har påanket tingrettens dom, domsslutningen punkt 1. Samtidig med at han fremsatte anken, søkte han om samtykke til å bringe anken direkte inn for Høyesterett. Ved Høyesteretts kjæremålsutvalgs beslutning 22. mars 2007 ble direkte anke til Høyesterett tillatt, og anken ble henvist til Høyesterett.

(23) Anken retter seg i hovedsak mot tingrettens rettsanvendelse, men på enkelte punkter er også bevisbedømmelsen angrepet. De punkter i tingrettens bevisbedømmelse som er angrepet, er først og fremst spørsmålet om A, dersom det ikke blir gjort fradrag, vil få mer enn full erstatning, og tingrettens bedømmelse av hvilke forutsetninger om fradrag som 40 G-ordningen bygde på.

(24) Det er for Høyesterett fremlagt skriftlige forklaringer fra fire vitner. Tre av disse avgav også forklaringer for tingretten.

(25) Selv om det er fremlagt enkelte nye dokumenter og det er fremlagt forklaring fra ett vitne som ikke forklarte seg for tingretten, står saken for Høyesterett i det vesentlige i samme stilling som for tingretten.

(26) Den ankende part, A, har i korte trekk anført:

(27) Ingen av de beløp som er utbetalt fra de støtteordninger som er blitt etablert for pionerdykkerne i Nordsjøen, har karakter av erstatningsutbetalinger fra ansvarlig skadevolder. Disse utbetalingene er derfor ikke til hinder for at det i tillegg ytes yrkesskadeerstatning etter yrkesskadeerstatningsloven. Etter den statlige kr 200 000-ordningen og 40 G-ordningen skulle det blant annet gjøres fradrag for tidligere utbetalt yrkesskadeforsikring, men vilkårene sier ikke noe om fradrag i yrkesskadeforsikring som senere måtte bli utbetalt.

(28) Det finnes ikke noen generell ulovfestet regel om at det ved utmåling av erstatning skal gjøres fradrag for fordeler som skadelidte måtte få på grunn av skaden. Spørsmål om fradrag i erstatning for personskade må vurderes etter skadeserstatningsloven § 3-1 tredje ledd.

(29) For yrkesskadeforsikring bestemmer imidlertid yrkesskadeforsikringsforskriften at ménerstatning og erstatning for tap i fremtidig erverv skal utmåles som standardiserte ytelser. Det er ikke grunnlag for å gjøre fradrag i disse ytelsene, da det ved standardiseringen er tatt hensyn til de fradrag som ellers måtte være aktuelle.

(30) Når det gjelder erstatning for lidt tap, kan fradrag gjøres etter ”kan”-fradragsregelen i skadeserstatningsloven § 3-1 tredje ledd andre punktum. Det må imidlertid stilles krav om kompensasjonsrelevans. De beløp som er utbetalt etter de særskilte støtteordningene, tar ikke spesielt sikte på å kompensere for inntektstap for årene 2003–2005. Det må også

legges vekt på at de beløp som er blitt utbetalt etter de særlige støtteordningene, er skattefrie, mens erstatning for lidt tap under en yrkesskadeforsikring er skattepliktig inntekt.

- (31) Under enhver omstendighet må det ved vurderingen av om det skal gjøres fradrag etter ”kan”-fradragsregelen, legges vekt på at regelen er forutsatt praktisert med forsiktighet, og at forsikringsselskapene de senere år ikke har krevd fradrag etter denne regelen.
- (32) For 40 G-ordningen har Yrkesskadeforsikringsforeningen subsidiært gjort gjeldende at det er avtalt fradrag ved at A ved utfyllingen av 40 G-skjemaet har svart ja på spørsmål om han samtykker i at det blir gjort fradrag i personskadeerstatning for samme skade som han måtte bli tilkjent gjennom et senere sivilt erstatningssøksmål. Etter As syn finnes det ikke grunnlag for å tolke denne klausulen som en tredjemannsavtale som omfatter yrkesskadeforsikring. Dersom avtalen skal tolkes slik Yrkesskadeforsikringsforeningen hevder, vil den være ugyldig som stridende mot ufravikelighetsbestemmelsen i yrkesskadeforsikringsloven § 16.
- (33) Om A får utbetalt yrkesskadeforsikring i tillegg til de ytelser han har mottatt fra de særlige støtteordningene, vil han ikke få noen dobbelt erstatning. Hans individuelle tap er større.
- (34) Det er heller ikke noe argument mot å nekte fradragsrett at Yrkesskadeforsikringsforeningen derved mister muligheten til å gjøre regress gjeldende mot staten eller Statoil som skadevolder. Verken utbetalingen fra Statoil eller utbetalingene fra de statlige støtteordningene bygger på erstatningsrettslig grunnlag. Dessuten er et regresskrav hypotetisk og må stå tilbake for skadelidtes krav. Yrkesskadeforsikringsforeningen har heller ikke fremsatt noe regresskrav.
- (35) I tillegg kommer at dersom det skal gjøres fradrag i yrkesskadeerstatningen for de beløp som A har mottatt fra de særlige støtteordningene for pionerdykkerne i Nordsjøen, vil det være Yrkesskadeforsikringsforeningen som får nyte godt av disse støtteordningene. Dette vil være i strid med det som var formålet med ordningene.
- (36) A har nedlagt slik påstand:
- ”1. Yrkesskadeforsikringsforeningen dømmes til å betale til A yrkesskadeforsikring erstatning for lidt inntektstap 2003–2005, ménerstatning og erstatning for fremtidig inntektstap. Erstatningen begrenses oppad til et samlet beløp på inntil kr 3 051 120.
 2. I tillegg til det i pkt. 1 idømte erstatningsbeløp, plikter Yrkesskadeforsikringsforeningen å betale til A renter av den tilkjente erstatningen med et beløp tilsvarende den til enhver tid høyeste forsinkelsesrente, regnet i fra den 26.06.06 inntil betaling finner sted.”
- (37) Ankemotparten, Yrkesskadeforsikringsforeningen, har i korte trekk anført:
- (38) Selv om ingen av utbetalingene fra de støtteordninger som er etablert for pionerdykkerne i Nordsjøen, formelt er kalt erstatning, bærer alle ordningene preg av skadeserstatning. De bygger på økonomiske og medisinske forhold og tar sikte på å kompensere for inntektsbortfall og mén. Når utbetalingene ikke er kalt erstatning, er det fordi verken

staten eller Statoil ASA har villet innrømme noe rettslig erstatningsansvar. Det fratar likevel ikke utbetalingene karakter av skadeserstatning. Etter Yrkesskadeforsikringsforeningens syn må de likestilles med erstatningsutbetalinger fra en ansvarlig skadevolder.

- (39) Prinsipalt gjør Yrkesskadeforsikringsforeningen gjeldende at det må gjøres fradrag for alle ytelsene på ulovfestet grunnlag. Det er et grunnfestet rettsprinsipp at det ved utmåling av erstatning skal gjøres fradrag for fordeler – ”compensatio lucri cum damno”. Dette er et utslag av differanseprinsippet ved utmåling av erstatning. Erstatningen skal utmåles på grunnlag av en sammenligning av situasjonen før og etter skaden. Det er nettotapet skadelidte har krav på å få erstattet.
- (40) Fradragsreglene i skadeserstatningsloven § 3-1 tredje ledd er et utslag av det ulovfestede prinsipp om fordelsfradrag og kan ikke tolkes antitetisk. Yrkesskadeforsikringsforeningen vil ikke kunne gjøre gjeldende regressrett mot staten eller Statoil ASA etter yrkesskadeforsikringsloven § 8 tredje ledd dersom fradrag nektes. Både for den statlige kr 200 000-ordningen og 40 G-ordningen var det fastsatt at det skulle gjøres fradrag for utbetalt yrkesskadeforsikring. Det vil virke urimelig og gi de støtteberettigede en uheldig spekulasjonsadgang dersom fradrags spørsmålet skal avhenge av rekkefølgen på utbetalingene.
- (41) For 40 G-ordningen gjør Yrkesskadeforsikringsforeningen subsidiært gjeldende at fradrag må gjøres på avtalerettslig grunnlag. Da A søkte om støtte fra denne ordningen, samtykket han i at det skulle bli gjort ”fradrag i personskadeerstatning for samme skade som søkeren eventuelt blir tilkjent gjennom et sivil erstatningssøksmål”. Denne avtale må anses som en tredjemannsavtale som også kan påberopes av petroleumsoperatører og Yrkesskadeforsikringsforeningen. Yrkesskadeforsikring trer i stedet for erstatningsansvar, og avtalen må derfor også omfatte utbetaling under yrkesskadeforsikring.
- (42) Atter subsidiært mener Yrkesskadeforsikringsforeningen at det for alle ytelsene må gjøres fullt fradrag med hjemmel i skadeserstatningsloven § 3-1 tredje ledd andre punktum. For fradrag etter denne bestemmelse stilles det ikke noe krav om kompensasjonsrelevans, jf. Rt. 2005 side 769 avsnitt 43. I den utstrekning bestemmelsen stiller krav om kompensasjonsrelevans, er dette kravet oppfylt, da ytelsene etter sin karakter har nær sammenheng med hverandre. Den omstendighet at ytelsene blir behandlet ulikt skatterettslig, er uten betydning. Alle de utbetalinger som A har fått fra de særlige støtteordningene for pionerdykkerne i Nordsjøen, må i forhold til fradragsregelen i § 3-1 tredje ledd andre punktum anses som ”vesentlig økonomisk støtte”. Det at ménerstatning og erstatning for fremtidig inntektstap etter yrkesskadeforsikringsforskriften utmåles som standardiserte ytelser, er ikke til hinder for fradrag, da det her er tale om ekstraordinære utbetalinger som må likestilles med erstatning fra en ansvarlig skadevolder. Ved vurderingen av hvor stort fradrag som skal gjøres, må det i tillegg til størrelsen av de utbetalinger som A har mottatt fra de særlige støtteordningene, tas hensyn til de kr 500 000 som han i forbindelse med sykdomsavbruddet i 1996–97 mottok under ”loss of licence”-forsikringen, og de kr 200 000 som han har mottatt i oppreisning i tilknytning til 40 G-ordningen.
- (43) Yrkesskadeforsikringsforeningen har nedlagt slik påstand:

”Tingrettens dom stadfestes.”

(44) *Mitt syn på saken*

(45) Jeg er kommet til at anken må tas til følge, men slik at det må foretas en reduksjon i det beløp A har krav på i erstatning for lidt inntektstap under yrkesskadeforsikringen.

(46) Partene er enige om at A har krav på følgende ytelser under yrkesskadeforsikringen:

Erstatning for tap i fremtidig erverv	kr 1 952 796
Ménerstatning	kr 287 731
Erstatning for lidt inntektstap	<u>kr 810 593</u>
Til sammen	<u>kr 3 051 120</u>

(47) Spørsmålet er om og i tilfelle i hvilken utstrekning det skal gjøres fradrag for de utbetalinger A har mottatt fra de særlige støtteordningene for pionerdykkerne i Nordsjøen. De beløp Yrkesskadeforsikringsforeningen krever at det skal gjøres fradrag for, er utbetalingen av kr 200 000 fra den statlige kr 200 000-ordningen, utbetalingen av kr 500 000 fra Statoil-ordningen og utbetalingen av kr 2 351 120 fra den statlige 40 G-ordningen.

(48) Etter yrkesskadeforsikringsloven § 13 første ledd skal utmåling av erstatning under yrkesskadeforsikring skje etter skadeserstatningsloven kap. 3 så langt annet ikke er bestemt i eller i medhold av yrkesskadeforsikringsloven. Paragraf 13 andre ledd gir imidlertid hjemmel for ved forskrift å ”gi regler om utmålingen av erstatning etter loven”. Slike regler er gitt i yrkesskadeforsikringsforskriften. I forskriftens § 1-1 første ledd er det fastsatt at beregning av erstatning etter yrkesskadeforsikringsloven ”skjer etter reglene i denne forskrift”. Etter forskriftens §§ 2-1 til 2-3 skal erstatning for påførte og fremtidige utgifter og erstatning for lidt inntektstap utmåles individuelt i samsvar med skadeserstatningsloven § 3-1. Erstatning for tap i fremtidig erverv og ménerstatning skal derimot utmåles på grunnlag av standardiserte beregningsregler, se forskriftens kap. 3 og kap. 4.

(49) Yrkesskadeforsikringsforeningen har påberopt tre rettsgrunnlag for å kreve fradrag – ulovfestet regel om fordelsfradrag, avtalegrunnlag og skadeserstatningsloven § 3-1 tredje ledd andre punktum. Til støtte for fradragsrett har foreningen også påberopt ulike reelle hensyn.

(50) Jeg behandler først spørsmålet om Yrkesskadeforsikringsforeningen kan kreve fradrag på *ulovfestet grunnlag*.

(51) Som følge av at skadelidte bare kan kreve erstattet det tap han er blitt påført på grunn av skaden, har det utviklet seg en ulovfestet lære om at det ved utmåling av erstatning på nærmere bestemte betingelser skal gjøres fradrag for fordeler (”compensatio lucri cum damno”). Det er imidlertid ikke slik at enhver fordel ubetinget skal gå til fradrag. I tillegg til at det må stilles krav om at fordelene har oppstått som en adekvat følge av den skadevoldende begivenhet, må det stilles nærmere krav til fordelens art, se Viggo Hagstrøm, *Compensatio lucri cum damno*, Jussens Venner 2001, side 157 ff.

(52) For personskadeerstatning bestemmer skadeserstatningsloven § 3-1 tredje ledd:

”Ved erstatningsutmålingen gjøres fradrag for lønn under sykdom og liknende ytelser, trygdeytelser, ytelser fra pensjonsordning i arbeidsforhold eller yrke og for forsikringsytelser

i den utstrekning den erstatningsansvarlige har betalt premien. Videre kan tas hensyn til forsikringsytelser som ikke går inn under foregående punktum, til annen vesentlig økonomisk støtte som skadelidte har fått eller kommer til å få som følge av skaden og forholdene ellers.”

- (53) Etter § 3-2 første ledd tredje punktum kommer disse bestemmelsene tilsvarende til anvendelse ved utmåling av mén(erstatning ”for så vidt ytelsene kan anses å gi kompensasjon for menet”.
- (54) Disse bestemmelsene må etter min mening uttømmende regulere i hvilken utstrekning det ved utmåling av erstatning for personskade kan gjøres fradrag for pengeytelser som tar sikte på å kompensere for inntektsbortfall eller redusert livsutfoldelse.
- (55) Yrkesskedeforsikringsforeningen har fremholdt at det i rettspraksis uten særskilt lovhjemmel er blitt lagt til grunn at det ved beregningen av erstatning for personskader skal gjøres fradrag for sparte utgifter. Som eksempler har foreningen vist til Høyesteretts avgjørelser i Rt. 1981 side 138 og 1993 side 1547. I den førstnevnte dommen ble det ved beregningen av lidt inntektstap tatt hensyn til skattebesparelse på grunn av særfradrag, og i den sistnevnte dommen ble det ved beregningen av fremtidig inntektstap tatt hensyn til sparte utgifter til arbeidsreiser, fagforeningskontingent mv. Det som er uttalt i disse avgjørelsene, kan imidlertid ikke overføres til å gjelde pengeytelser som tar sikte på å kompensere for inntektsbortfall eller redusert livsutfoldelse. For ytelser av denne karakter inneholder første punktum i skadeserstatningsloven § 3-1 tredje ledd en ”skal”-fradragsregel og andre punktum en ”kan”-fradragsregel. Jeg kan ikke se at det for ytelser av denne karakter finnes rom for noen ulovfestet fradragsregel.
- (56) Det følger av yrkesskedeforsikringsloven § 8 første ledd at en arbeidstaker ikke kan fremme erstatningskrav mot arbeidsgiveren for skader som omfattes av yrkesskedeforsikringsloven. Med ”arbeidsgiveren” menes her den som var skadelidtes arbeidsgiver da skaden ble konstatert, jf. § 5 andre ledd. Dersom det er grunnlag for å kreve erstatning fra andre enn skadelidtes arbeidsgiver på konstateringstidspunktet, kan arbeidstakeren derimot velge mellom å kreve erstatning fra denne eller å kreve yrkesskedeforsikring, se yrkesskedeforsikringsloven § 8 tredje ledd. Velger han å kreve erstatning fra en skadevolder som ikke var arbeidsgiver på konstateringstidspunktet, kan han for de poster som omfattes av erstatningskravet, ikke i tillegg kreve dekning under yrkesskedeforsikringen, jf. Lars Olav Skårberg og Marianne Reusch, Yrkesskade – forsikring og trygd, 2003, side 212. Dette skyldes at et tap ikke kan kreves erstattet to ganger.
- (57) For at en erstatningsutbetaling skal hindre yrkesskadedekning, må det imidlertid for det første være en forutsetning at det er tale om erstatningsutbetaling fra annen skadevolder enn den som var skadelidtes arbeidsgiver da skaden ble konstatert. For det andre må utbetalingen bygge på erstatningsrettslig grunnlag. Spørsmålet om det ved erstatningsutmåling skal gjøres fradrag for ”ex gratia”-utbetalinger fra en skadevolder, må etter min oppfatning vurderes etter ”kan”-fradragsregelen i skadeserstatningsloven § 3-1 tredje ledd andre punktum, jf. Ot.prp. nr. 75 (1983–84) om lov om endringer i erstatningslovgivningen, side 61. Det finnes ikke grunnlag for å nekte skadelidte dekning under en yrkesskedeforsikring fordi det ”ex gratia” er utbetalt en kompensasjon fra noen som ikke er eller ikke anser seg ansvarlig for skaden.

- (58) Ingen av de støtteordninger som er etablert til fordel for pionerdykkerne i Nordsjøen, bygger på at staten eller noen av petroleumsoperatørene er erstatningsansvarlige. Dette gjelder helt klart den statlige kr 200 000-ordningen og Statoil-ordningen. Begge disse ordningene var rene "ex gratia"-ordninger. Selv om konklusjonen ikke er like klar for 40 G-ordningen, må den ut fra den begrunnelse som regjeringen og Stortinget gav for ordningen, plasseres i samme kategori.
- (59) Bakgrunnen for 40 G-ordningen var at det ble fremsatt kritikk mot de arbeidsforhold som hadde eksistert i Nordsjøen i pionertiden. I 2001 vedtok regjeringen at det skulle nedsettes et uavhengig utvalg for å gjennomgå alle forhold i tilknytning til dykking i Nordsjøen i tiden 1965–1990 (Lossius-utvalget).
- (60) Lossius-utvalget avgav utredning i 2003 – NOU 2003: 5 Pionerdykkerne i Nordsjøen. Utvalget konkluderte med at det var mye som talte for at staten kunne holdes objektivt ansvarlig for de skader som er påført nordsjødykkerne i pionertiden, og at de betraktninger om risikofordeling som begrunnet objektivt ansvar for staten, i hovedsak også gjorde seg gjeldende i forhold til rettighetshavere/operatører (oljeselskapene).
- (61) Utredningen fra Lossius-utvalget ble forelagt for Justisdepartementets lovavdeling. Lovavdelingen antok at staten ikke var ansvarlig på objektivt grunnlag. Dette ble begrunnet med at staten ikke hadde en sterk nok tilknytning til virksomheten til å kunne pålegges et rettslig ansvar.
- (62) I tråd med Lovavdelingens konklusjon kom regjeringen til at staten ikke hadde noe rettslig erstatningsansvar. Regjeringen mente imidlertid at staten "ut fra en helhetsvurdering likevel bør ta et ansvar for at pionerdykkerne får den anerkjennelsen og oppreisningen som de fortjener", se St.meld. nr. 47 (2002–2003) Gransking av pionerdykkernes forhold i Nordsjøen, side 17–18. På denne bakgrunn gikk regjeringen inn for at det ble etablert en ordning med en standardisert økonomisk kompensasjon.
- (63) Dette standpunktet fikk Stortingets tilslutning. Kommunalkomiteen tok ikke stilling til hvorvidt det forelå et rettslig erstatningsansvar for staten og fremmet forslag om kompensasjon uavhengig av dette, se Innst. S. nr. 137 (2003–2004), side 6. Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet foreslo at Stortinget skulle vedta å gi pionerdykkerne "oppreisning og økonomisk kompensasjon etter gjeldende erstatningsregler som om staten hadde et objektivt ansvar for pionerdykkerne", mens de øvrige partiene – som utgjorde Stortingets flertall – gikk inn for en "standardisert erstatning, som vil være enkel å betjene og som ikke medfører omfattende prøving av hver enkelt dykker", se Innst. S. nr. 137 (2003–2004), side 6 og side 8.
- (64) I stortingsdebatten 9. mars 2004 ble det fremhevet at pionerdykkerne hadde gjort et "stort og banebrytende arbeid i Nordsjøen i perioden 1965–1990", og at staten uavhengig av "juridisk og rettsleg erstatningsansvar" måtte ta et "moralsk ansvar for ei gunstig kompensasjonsordning". Det ble lagt vekt på at pionerdykkerne skulle få "god og raus kompensasjon", og at ordningen skulle utformes på den måte at dykkerne fikk et "raskt og effektivt oppgjør". Jeg viser her særlig til innlegget fra representanten Sigvald Oppebøen Hansen (Arbeiderpartiet), som fremstår som representativt for flertallets syn.
- (65) Det fremgår av denne gjennomgangen at heller ikke 40 G-ordningen bygger på at staten er erstatningsansvarlig overfor pionerdykkerne for de helseskader de er påført. Ut fra den

begrunnelse som regjeringen gav for ordningen, og som Stortinget sluttet seg til, må derfor også utbetalingene fra 40 G-ordningen anses som "ex gratia"-utbetalinger.

- (66) Etter min oppfatning kan de dykkere som har mottatt kompensasjon fra de særlige støtteordningene for pionerdykkerne i Nordsjøen, på denne bakgrunn ikke nektes dekning under yrkesskadeforsikring med den begrunnelse at dette vil representere dobbelt erstatning. Når støtteordningene for pionerdykkerne i Nordsjøen etter grundige overveielser er utformet som "ex gratia"-ordninger, kan utbetalinger fra disse ordningene ikke i andre relasjoner behandles som oppgjør av erstatningsansvar. Spørsmålet om det ved utbetaling av yrkesskadeforsikring til disse dykkerne skal gjøres fradrag for de utbetalinger de har mottatt fra de særlige støtteordningene, må derfor vurderes etter skadeserstatningsloven § 3-1 tredje ledd andre punktum.
- (67) Dette bringer meg over til spørsmålet om Yrkesskadeforsikringsforeningen kan kreve fradrag på grunnlag av *skadeserstatningsloven § 3-1 tredje ledd andre punktum*.
- (68) Dette spørsmålet stiller seg forskjellig for de erstatningsposter som skal utmåles individuelt, og de poster som skal utmåles på grunnlag av standardiserte utmålingsregler.
- (69) Etter yrkesskadeforsikringsforskriften § 3-2, jf. § 3-3 skal utmåling av erstatning for tap i fremtidig erverv skje på grunnlag av en beregnet grunnerstatning og skadelidtes alder. Grunnerstatningen beregnes som utgangspunkt ut fra skadelidtes pensjonsgivende inntekt året før skaden ble konstatert, se § 3-1. Ménerstatning skal utmåles på grunnlag av en grunnerstatning beregnet ut fra medisinsk invaliditetsgrad og skadelidtes alder, se §§ 4-1 og 4-2. Verken ved utmålingen av erstatningen for tap i fremtidig erverv eller ved utmålingen av ménerstatningen skal det gjøres fradrag for fordeler som skadelidte har fått på grunn av skaden. Den utredning som ligger til grunn for yrkesskadeforskriften, er trykt som vedlegg 1 til NOU 1994: 20 Personskadeerstatning. Om fradrag for fordeler uttales det i denne utredningen (NOU 1994: 20, side 167):

"Ved et erstatningsoppgjør etter skadeserstatningslovens alminnelige regler vil en rekke fradragsposter komme inn ved erstatningsberegningen, jfr. skadeserstatningsloven § 3-1 tredje ledd. Dels dreier det seg om poster som *skal* fradras, bl.a. trygdeytelser, og dels dreier det seg om ytelser som det *kan tas hensyn til*, bl.a. utbetalinger etter private forsikringer.

Ved en standardisert erstatningsutmåling er det ikke naturlig å foreta en særskilt beregning av fradragspostene i det enkelte tilfellet. Utformingen av standardiseringsreglene må imidlertid ta hensyn til de fradragsposter som kommer inn ved et ordinært erstatningsoppgjør. I særlig grad gjelder dette trygdeytelsene. Utvalgets forslag til standardiseringsregler bygger på det utgangspunktet at skadelidte har krav på ytelser etter folketrygdloven kap. 11 om ytelser ved yrkesskader. Fradrag for disse ytelsene er "innbakt" i utvalgets forslag. Ved anvendelsen av forskriften §§ 5, 6, 8 og 9 skal det derfor ikke skje noe fradrag for trygdeytelser etter skadeserstatningsloven § 3-1 tredje ledd første punktum.

Også de øvrige fradragspostene etter skadeserstatningsloven § 3-1 tredje ledd er det tatt hensyn til ved utformingen av forslaget til standardiseringsregler. Bl.a. har utvalget ved fastsettelsen av erstatningsnivået for personer med høy inntekt lagt vekt på at disse normalt har tegnet private forsikringer, jf. nærmere merknadene til utkastet § 5. Ved anvendelsen av forskriften skal det således ikke skje noe fradrag for forsikringsytelser. Dermed elimineres et punkt som ofte skaper strid, særlig ved utmålingen av erstatning for tap av forsørger."

- (70) Disse uttalelsene må etter min oppfatning forstås slik at verken ”skal”- eller ”kan”-fradragsregelen i skadeserstatningsloven § 3-1 tredje ledd kommer til anvendelse ved utmåling av erstatning for tap i fremtidig erverv og ménerstatning etter yrkesskedeforsikringsloven.
- (71) Fra Yrkesskedeforsikringsforeningen er det fremholdt at de ytelser A har mottatt fra de særlige støtteordningene for pionerdykkerne i Nordsjøen, er av en slik ekstraordinær karakter at de ikke kan anses innbakt i standardytelsene etter yrkesskedeforsikringsforskriften. Denne anførsel kan etter min mening ikke føre frem. Standardiseringen av erstatningen for tap i fremtidig erverv og ménerstatningen er først og fremst begrunnet i behovet for forenkling av erstatningsoppgjørene, se NOU 1994: 20, side 162–163. Det at en slik ordning kan føre til over- eller underkompensasjon, har man vært fullt klar over, se NOU 1994: 20, side 164, jf. side 165. Standardiseringen utelukker ikke bare fradrag for normale fradragsposter, men medfører at det overhodet ikke kan kreves fradrag for utbetalinger som går inn under fradragsreglene i skadeserstatningsloven § 3-1 tredje ledd.
- (72) Spørsmålet om hvorvidt bestemmelsene i yrkesskedeforsikringsforskriften om utmåling av erstatning for tap i fremtidig erverv og ménerstatning skal oppfattes som uttømmende, er tidligere blitt behandlet av Høyesterett i Rt. 2004 side 8. Spørsmålet i den saken var hvordan erstatning for et tidsbegrenset tap i fremtidig erverv skulle utmåles. Forskriften inneholder ingen regel om dette, men siden den er ment å være uttømmende, anvendte Høyesterett under dissens (3 mot 2) forskriftens bestemmelse om hvordan tap av deler av ervervsevnen skal behandles, tilsvarende på tidsbegrenset tap – med den konsekvens at skadelidtes erstatningskrav ble redusert med kr 539 661 i forhold til det han ville ha hatt krav på dersom erstatningen var utmålt etter skadeserstatningslovens regler. Når Høyesterett på grunn av yrkesskedeforsikringsforskriftens uttømmende karakter har anvendt forskriften på forhold som den ikke tok sikte på å regulere, er det desto større grunn til å anse forskriften uttømmende for forhold som den tar sikte på å regulere, nemlig spørsmålet om i hvilken utstrekning det skal gjøres fradrag for ytelser som skadelidte oppnår på grunn av skaden.
- (73) For As krav på erstatning for tap i fremtidig erverv og ménerstatning etter yrkesskedeforsikringsloven må konklusjonen etter dette bli at det ikke på grunnlag av skadeserstatningsloven § 3-1 tredje ledd andre punktum kan gjøres fradrag i de beløp han har mottatt fra de særlige støtteordningene for pionerdykkerne i Nordsjøen. Erstatningen for lidt inntektstap skal derimot etter yrkesskedeforskriften § 2-3 utmåles individuelt i samsvar med skadeserstatningsloven § 3-1. Hvorvidt det med hjemmel i § 3-1 tredje ledd andre punktum bør gjøres fradrag i As krav på erstatning for lidt inntektstap, og i tilfelle med hvilket beløp, kommer jeg tilbake til etter først også å ha behandlet spørsmålet om det kan gjøres fradrag på *avtalerettslig grunnlag*.
- (74) Spørsmålet om det kan gjøres fradrag på avtalemessig grunnlag, er bare aktuelt for 40 G-ordningen. Ved utfyllingen av skjemaet for søknad om kompensasjon etter denne ordningen samtykket A i at en eventuell utbetaling etter denne ordningen ”skal gå til fradrag i personskadeerstatning for samme skade som søkeren eventuelt blir tilkjent gjennom et sivil erstatningssøksmål”.
- (75) Bakgrunnen for at det ved utformingen av 40 G-ordningen ble stilt vilkår om et slikt samtykke var at man så for seg at noen av pionerdykkerne kunne gå til erstatningssøksmål

mot staten eller operatørselskaper, se St.meld. nr. 47 (2002–2003), side 19, jf. side 18. Det ble da funnet rimelig at det i den utstrekning et slikt søksmål førte frem, skulle gjøres fradrag i erstatningsbeløpet for det som var blitt utbetalt under 40 G-ordningen.

- (76) Slik klausulen i 40 G-skjemaet er utformet, kan det diskuteres hvorvidt den omfatter tilfeller hvor søksmålet er rettet mot et operatørselskap. Jeg finner ikke grunn til å ta standpunkt til dette. Etter min oppfatning må det i alle fall være klart at det ikke er grunnlag for å tolke samtykkeklausulen i 40 G-skjemaet slik at den omfatter utbetaling under yrkesskadeforsikring.
- (77) Det fremgår av St.meld. nr. 47 (2002–2003), side 11 at regjeringen ved utformingen av 40 G-ordningen var klar over at flere dykkere som hadde arbeidet i pionertiden fra 1965 til 1990, også hadde arbeidet etter 1. januar 1990, slik at de for skader som ble konstatert etter dette tidspunkt, også hadde krav på yrkesskadeforsikring. Dersom regjeringen hadde ment at det ved en fremtidig yrkesskadeforsikringsutbetaling skulle gjøres fradrag for beløp som var utbetalt under 40 G-ordningen, kunne det enkelt ha vært ordnet ved at det var blitt tatt inn en bestemmelse om det i yrkesskadeforsikringsforskriften. Dette ble imidlertid ikke gjort.
- (78) Fra As side har det vært anført at dersom samtykkeklausulen i 40 G-skjemaet blir tolket slik at den omfatter yrkesskadeforsikringsutbetaling, vil den være ugyldig som stridende mot ufravikelighetsbestemmelsen i yrkesskadeforsikringsloven § 16. Ut fra min forståelse av samtykkeklausulen er det ikke nødvendig å ta standpunkt til dette. Jeg finner likevel grunn til å påpeke at det følger av ufravikelighetsbestemmelsen at avtaler som begrenser arbeidstakernes rettigheter etter yrkesskadeforsikringsloven, er ugyldige. Dette må innebære at arbeidstakerne ikke ved forhåndsavtale kan fraskrive seg noe de ellers ville ha hatt krav på etter yrkesskadeforsikringsloven med tilhørende forskrift.
- (79) Min konklusjon blir etter dette at Yrkesskadeforsikringsforeningen ikke kan kreve fradrag på avtalerettslig grunnlag.
- (80) Til støtte for at det bør gjøres fradrag i de utbetalinger A har krav på etter yrkesskadeforsikringsloven, har Yrkesskadeforsikringsforeningen påberopt *ulike reelle hensyn*. Foreningen har blant annet påpekt at både retningslinjene for tildeling av kompensasjon etter 40 G-ordningen og retningslinjene for tildeling av støtte fra den statlige kr 200 000-ordningen inneholder bestemmelser om at det ved fastsettelsen av kompensasjon etter disse ordningene blant annet skal gjøres fradrag for utbetalinger i henhold til yrkesskadeforsikringsloven for samme skade/sykdom i samme periode. Fra foreningens side er det i denne forbindelse blitt fremholdt at det vil kunne innby til spekulasjon dersom det ikke skal gjøres fradrag i forsikringsutbetalingene i tilfeller hvor skadelidte først har mottatt kompensasjon fra de særlige støtteordningene, og han deretter søker om dekning under yrkesskadeforsikring. Til dette er imidlertid å bemerke at verken 40 G-ordningen eller den statlige kr 200 000-ordning sier noe om fradrag i en senere utbetaling etter yrkesskadeforsikringsloven. Da utmåling av erstatning etter yrkesskadeforsikringsloven må skje etter yrkesskadeforsikringsforskriftens bestemmelser, måtte en eventuell bestemmelse om at det skulle gjøres fradrag i en fremtidig utbetaling av yrkesskadeforsikring, ha vært tatt inn i yrkesskadeforsikringsforskriften. Til tross for at både regjeringen og Stortinget var oppmerksomme på at enkelte dykkere ville ha krav på dekning under yrkesskadeforsikring i tillegg til krav på utbetaling etter 40 G-ordningen, ble det ikke gjort noe for å endre yrkesskadeforsikringsforskriften. Borgerne måtte da

kunne innrette seg på at det ikke ville bli gjort fradrag i en senere utbetaling etter yrkesskedeforsikringsloven. På grunn av de korte frister som gjaldt for å søke kompensasjon fra de særlige støtteordningene, er spekulasjonsadgangen for øvrig nokså begrenset.

- (81) Yrkesskedeforsikringsforeningen har også anført at i den utstrekning staten eller Statoil ASA skulle finnes å være erstatningsansvarlig, må de innenfor rammen av de beløp de har utbetalt etter de særlige støtteordningene, kunne motsette seg regresskrav fra Yrkesskedeforsikringsforeningen etter yrkesskedeforsikringsloven § 8 tredje ledd. Jeg finner ikke grunn til å gå inn på dette. Spørsmålet om regressansvar kan under ingen omstendigheter overstyre de løsninger som følger av yrkesskedeforsikringsloven med tilhørende forskrift.
- (82) Konklusjonen på denne gjennomgangen blir at det ved utmålingen av erstatning for tap i fremtidig erverv og ménerstatning under yrkesskedeforsikringen ikke kan gjøres fradrag for de beløp som A har mottatt fra de særlige støtteordningene for pionerdykkerne i Nordsjøen.
- (83) Som tidligere fremholdt, gir skadeserstatningsloven § 3-1 tredje ledd andre punktum derimot hjemmel for gjøre *fradrag i erstatningen for lidt inntektstap*. Jeg går nå over til å drøfte hvorvidt det etter denne bestemmelse bør gjøres fradrag i erstatningen for lidt inntektstap, og i tilfelle med hvilket beløp.
- (84) Det alternativ i § 3-1 tredje ledd andre punktum som er aktuelt, er ”annen vesentlig økonomisk støtte”. Ved vurderingen av om en økonomisk støtte skal anses som vesentlig, må størrelsen av støtten sammenholdes med det samlede økonomiske tap, jf. Rt. 1997 side 390. Etter min oppfatning er både utbetalingen fra Statoil-ordningen og utbetalingene fra de statlige støtteordningene av en slik størrelse at de i forhold til § 3-1 tredje ledd andre punktum må anses som vesentlig økonomisk støtte. Det er imidlertid ikke tilstrekkelig for å gjøre fradrag at skadelidte har mottatt en vesentlig økonomisk støtte. Spørsmålet om hvorvidt det *bør* gjøres fradrag, og i tilfelle i hvilken utstrekning, avhenger av en nærmere vurdering (”kan”-skjønn). Det fremgår av partenes avtale av 26. juni 2006 at erstatningen for lidt inntektstap gjelder perioden 2002–2005. Når man skal ta stilling til om det skal gjøres fradrag for de utbetalinger A har fått fra de særlige støtteordningene, og i tilfelle med hvilket beløp, må det sentrale vurderingstema være hvor langt disse utbetalingene tar sikte på å kompensere for inntektsbortfall i denne perioden (”kompensasjonsrelevans”).
- (85) Det kan etter min mening ikke være særlig tvilsomt at det ved utmålingen av erstatning for lidt inntektstap for 2002–2005 bør tas hensyn til det beløp A har mottatt fra 40 G-ordningen. Selv om denne ordningen ikke bare tok sikte på å kompensere for inntektsbortfall, men også å gi pionerdykkerne i Nordsjøen anerkjennelse, er det klart at den først og fremst tok sikte på å kompensere for inntektsbortfall. Det kan heller ikke være tvilsomt at den periode ordningen tok sikte på å dekke, blant annet omfatter årene 2002–2005. Den omstendighet at utbetaling etter 40 G-ordningen var skattefri, mens erstatning for lidt inntektstap etter yrkesskedeforsikringsloven er skattepliktig inntekt, kan klart nok ikke være til hinder for fradrag.
- (86) Jeg har vært noe mer i tvil om hvorvidt det ved erstatningsutmålingen for lidt inntektstap bør tas hensyn til utbetalingene under den statlige kr 200 000-ordningen og Statoil-

ordningen. Det er mindre spesifikt hva som var begrunnelsen for disse ordningene. Da utbetalingene etter begge ordningene er betinget av arbeidsuførhet, finner jeg imidlertid at de i alle fall delvis må antas å ta sikte på å kompensere for inntektsbortfall, og at den periode som ordningene tok sikte på å gi kompensasjon for, blant annet omfatter årene 2002–2005. Dette må være tilstrekkelig for at også disse utbetalingene i en viss utstrekning må anses som kompensasjonsrelevante.

(87) I partenes avtale av 26. juni 2006 er As krav på erstatning for lidt inntektstap under yrkesskadeforsikringen satt til kr 810 593. På grunnlag av en samlet vurdering finner jeg at det i dette beløp bør gjøres et fradrag på kr 400 000 for de utbetalinger A har fått fra de særlige støtteordningene for pionerdykkerne i Nordsjøen. Etter fradrag utgjør erstatningen for lidt inntektstap kr 410 593.

(88) De beløp A har krav på under yrkesskadeforsikringen, stiller seg etter dette slik:

Erstatning for tap i fremtidig erverv	kr 1 952 796
Ménerstatning	kr 287 731
Erstatning for lidt inntektstap	<u>kr 410 593</u>
Til sammen	<u>kr 2 651 120</u>

(89) Etter avtalen av 26. juni 2006 skal Yrkesskadeforsikringsforeningen betale forsinkelsesrente fra den dato stevning ble uttatt. Stevning ble uttatt 29. juni 2006. Yrkesskadeforsikringsforeningen må etter dette betale forsinkelsesrente fra denne dato.

(90) Da saken er prosedert som ”pilotsak”, og Yrkesskadeforsikringsforeningen ved avtalen av 26. juni 2006 har påtatt seg å dekke As saksomkostninger, har ingen av partene nedlagt påstand om saksomkostninger.

(91) Jeg stemmer for denne

D O M :

Yrkesskadeforsikringsforeningen betaler i yrkesskadeforsikring til A 2 651 120 – tomillionersekshundreogfemtientusenetthundreogtjue – kroner innen 2 – to – uker fra forkynnelsen av denne dom med tillegg av den alminnelige forsinkelsesrente etter forsinkelsesrenteloven § 3 første ledd første punktum fra 29. juni 2006 til betaling skjer.

(92) Dommer **Endresen**: Jeg er kommet til et annet resultat enn førstvoterende. Ved utbetaling av yrkesskadeforsikring må det etter mitt syn gjøres fullt fradrag for de utbetalinger A har mottatt fra de statlige særordninger som er etablert for pionerdykkerne. For så vidt angår utbetalingen fra Statoil må det gjøres et fradrag etter de retningslinjer som førstvoterende har redegjort for, og fradraget bør etter mitt syn fastsettes til 100 000 kroner.

(93) Jeg viser til den utførlige redegjørelse førstvoterende har gitt for de ulike ordninger, og skal bare i meget begrenset utstrekning supplere fremstillingen. Førstvoterende redegjør for øvrig for en rekke generelle rettslige problemstillinger, som det, slik jeg ser saken, ikke er nødvendig å ta stilling til.

(94) Det er etter mitt syn helt på det rene at den såkalte 40 G-ordningen av Stortinget var ment ikke å skulle komme i tillegg til utbetalinger etter yrkesskedeforsikringsloven. Det var tale om en utbygget ordning som på flere punkter fravek yrkesskadedekningen i dykkernes favør, både med hensyn til vilkår og ytelser, men det var en ordning etter samme lest som yrkesskedeforsikringen. Dette fremgår av både flertallets og mindretallets bemerkninger i Innst. S. nr. 137 (2003-2004) side 7. Det var en ny øvre ramme for ytelser, ikke et supplement.

(95) Jeg nevner for sammenhengens skyld at også ordlyden i Stortingets vedtak peker i retning av at det skulle gjøres fullt fradrag. Det aktuelle punkt i vedtaket er sålydende:

- ”4. Det skal gjøres fradrag for følgende utbetalinger:**
- **utbetalinger foretatt til dykkere etter ordningen med strakshjelp, etablert av Arbeids- og administrasjonsdepartementet 27. juni 2003, jf. St.prp. nr. 85 (2002–2003),**
 - **utbetalinger i henhold til yrkesskedeforsikringsloven for samme skade/sykdom i samme periode.”**

(96) Mens det første alternativ gjelder ”utbetalinger foretatt til”, gjelder det annet alternativ generelt for ”utbetalinger i henhold til”. Det er imidlertid ikke nødvendig å foreta noen nærmere vurdering av den valgte formulering. Det følger entydig av stortingsdebatten at ytterligere utbetalinger under eventuell yrkesskedeforsikringsdekning ble ansett utelukket. Ulike representanter fra det flertall som stod bak Stortingets vedtak, forsvarte dette overfor det mindretall som foreslo en ordning basert på at staten skulle erkjenne ordinært erstatningsansvar, ved i detalj å redegjøre for de samlede utbetalinger dykkerne *kunne* oppnå. Ingen representant nevnte muligheten for utbetaling i henhold til yrkesskedeforsikring.

(97) Ved å utvide ordningen til å gjelde uavhengig av om de ordinære vilkår for yrkesskedeforsikring var oppfylt, tilgodeså Stortinget ganske særlig den gruppe som ikke hadde vært i arbeid etter innføringen av yrkesskedeforsikring fra den 1. januar 1990. Det fremgår da også av St.meld. nr. 47 (2002-2003) side 17 at det var denne gruppe det allerede tidligere var erkjent et særlig moralsk ansvar i forhold til. Stortinget tilsiktet en likebehandling, ikke en ubegrunnet forskjellsbehandling av den gruppe man følte et særlig ansvar overfor.

(98) Det fører etter mitt syn til ubegrunnet og vilkårlig ulikhet om de samlede ytelser til den enkelte dykker skal være avhengig av i hvilken rekkefølge det ble inngitt søknad under de ulike ordninger. Førstvoterende finner at denne spekulasjonsadgang, på grunn av de fastsatte frister, vil være nokså begrenset, men at problemstillingen er praktisk, fremgår av den henvendelse som i en parallell sak ble gjort fra et advokatkontor til Vesta Forsikring AS. Brevet avsluttes slik:

”På denne bakgrunn ber vi avklart om vi er henvist å søke en rettslig løsning eller ei. På bakgrunn av Stortingets vedtak vil vi uansett ikke ha utbetalinger i noen av dykkersakene fra Vesta før 1. juli, da dykkerne kan søke om kompensasjon fra Staten. I mellomtiden ber vi følgelig bare om en tilbakemelding på om et ansvar for ... erkjennes eller ei.”

(99) Forutsetningene for den statlige kr 200 000-ordningen er ikke like eksplisitte som for 40 G-ordningen, men jeg er kommet til at denne ordningen må vurderes med det samme utgangspunkt som 40 G-ordningen. Jeg kan i det vesentlige tiltre den begrunnelse som er

gitt av tingretten, som for øvrig noe misvisende betegner denne ordningen som ”strakshjelpordningen”:

”Når det gjelder Strakshjelp-ordningen er forholdene noe mer uklare; ”forarbeidene” er naturlig nok spinklere. Etter rettens oppfatning må imidlertid ytelsen sees i sammenheng med og likestilles med 40 G-ordningen. Retten viser til at spørsmålet om ansvar for staten allerede på dette tidspunkt var reist og at ytelsen har preg (av) å være en midlertidig hjelp i påvente av den utredning som endte opp i 40 G-ordningen. Også Strakshjelp-ordningen ble avgrenset til dykkerarbeid før 1990 og departementet uttalte at det skulle gjøres fradrag for bl a yrkesskadeforsikringsutbetalinger. Også her synes ønsket om å gi støtte til dykkere som ikke falt inn under yrkesskadeforsikringsordningen sentralt.”

- (100) Med utgangspunkt i de faktiske forhold som jeg har sammenfattet så langt, har ankemotparten, slik førstvoterende har redegjort for, på ulike grunnlag anført at det må gjøres fullt fradrag i yrkesskadeforsikringen. Jeg går ikke nærmere inn på dette. Det resultat jeg er kommet til kan begrunnes på ulike måter. For meg er det tilstrekkelig å konstatere at den rettslige begrunnelse som etter mitt syn er den mest nærliggende, faller innenfor det som er anført av ankemotparten.

- (101) Ved vedtakelsen av yrkesskadeforsikringsforskriften ble det fastsatt normaliserte erstatninger for mén(er)statning og for fremtidig inntektstap. Som førstvoterende har redegjort for, innebærer forskriften at det er fastsatt ”nettoerstatninger” som også eliminerer fradrag som det ellers kunne vært aktuelt å gjøre etter reglene i skadeserstatningsloven. Fortsatt gjelder imidlertid at det skal gjøres fradrag for betalinger fra den som må anses ansvarlig for skaden. Dette fremgår ikke direkte av forskriften, men følger av den etablerte regressordning, jf. yrkesskadeforsikringsloven § 8 tredje ledd. Etter mitt syn må utbetalingene under de statlige ordninger, i relasjon til spørsmålet om fradrag i de fastsatte standarderstatninger, bedømmes på samme måte selv om det ikke foreligger erkjennelse av erstatningsansvar og ansvarsspørsmålet er uavklart. Disse utbetalingene tar på samme måte som ordinære erstatningsbetalinger fra en ansvarlig skadevolder, sikte på å dekke det påførte tap, og utbetalingene skjer på grunnlag av et opplevd ansvar, om enn ikke av rettslig karakter.

- (102) Selv om det ville hatt mer direkte relevans ved en alternativ rettslig tilnærmingstype, må det etter mitt syn også tillegges vekt at de statlige særordningene er så ekstraordinære at det uten videre kan legges til grunn at muligheten for slike utbetalinger ikke ble hensyntatt ved fastsettelsen av normalerstatningene.

- (103) Førstvoterende drøfter også betydningen av et mulig regressansvar for staten. Det holdes åpent om staten overfor et regresskrav ville kunne kreve fradrag for utbetalingene under særordningene. Et slikt ansvar i regressomgangen forutsetter at staten finnes å være erstatningsansvarlig overfor dykkerne, men utbetalingene fra staten er da nettopp gjort av den erstatningsansvarlige, og unnlatelse av å ha gjort fradrag vil fremstå som et ubegrunnet unntak fra de alminnelige regler. I vilkårene for 40 G-ordningen er det dessuten gjort til et eksplisitt vilkår at utbetalingen skal komme til fradrag i erstatning som måtte bli tilkjent som følge av et sivil erstatningssøksmål. Den mulighet at denne rett for staten til å gjøre fradrag kan elimineres ved at kravet i stedet fremmes som et regresskrav fra Yrkesskadeforsikringsforeningen, tilsier også at det må gjøres fradrag for

utbetalingene under de statlige ordninger allerede ved fastsettelse av yrkesskadeforsikringen.

- (104) Den ankende part har særlig vist til Høyesteretts avgjørelse i Rt. 2004 side 8. Den saken gjaldt imidlertid spørsmålet om hvordan yrkesskadeforsikringsforskriften skulle anvendes i forhold til en skadelidt hvis inntektstap var begrenset til et kortere tidsrom. Spørsmålet om mulige fradrag i de normerte erstatninger, enn si i hvilken utstrekning utbetalinger fra mulig ansvarlig kan likestilles med utbetalinger fra erkjent ansvarlig, berøres ikke i avgjørelsen.
- (105) Samlet sett er det etter mitt syn rimelig klart at yrkesskadeforsikringsforskriften ikke kan forstås slik at den ankende part, i strid med Stortingets forutsetninger, skal kunne kreve yrkesskadeforsikring i tillegg til de statlige særordninger for pionerdykkerne.
- (106) Statoil-ordningen kan etter mitt syn ikke bedømmes på samme måte som de statlige ordninger. Jeg viser til det førstvoterende har sagt om dette, og vil ellers særlig fremheve fraværet av klare forutsetninger om fradrag, samt at ordningen var behovsprøvet. For denne utbetalingen må det da vurderes om det skal gjøres fradrag i den fastsatte erstatning for lidt tap i medhold av skadeserstatningsloven § 3-1 tredje ledd. Jeg er som nevnt innledningsvis kommet til at det bør gjøres fradrag med 100 000 kroner. Det samlede fradrag blir da 2 651 120 kroner.
- (107) Jeg stemmer etter dette for at Yrkesskadeforsikringsforeningen dømmes til å betale 400 000 kroner i yrkesskadeforsikring til A.
- (108) Dommer **Øie**: Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende, dommer Skoghøy.
- (109) Dommer **Indreberg**: Likeså.
- (110) Dommer **Matningsdal**: Likeså.
- (111) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

Yrkesskadeforsikringsforeningen betaler i yrkesskadeforsikring til A 2 651 120 – tomillionersekshundreogfemtientusenetthundreogtjue – kroner innen 2 – to – uker fra forkynnelsen av denne dom med tillegg av den alminnelige forsinkelsesrente etter forsinkelsesrenteloven § 3 første ledd første punktum fra 29. juni 2006 til betaling skjer.

Riktig utskrift bekreftes: